

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravišтво v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 29.

V Trstu, dne 10. oktobra 1922.

Leto III.

IZ RAB. TAGOREJEVE KNJIGE „NACIONALIZEM“

(Odlomek).

Vi ljudstva zapada, ki ste izkobile to pošast (narod*), ali si morete predstavljati obup onih, ki so postali žrtev te abstraktne prikazni organizirajočega človeka? Ali se morete postaviti na mesto ljudstev, ki so kakor prokleta v večno izgubo svojega človečanstva, ki niso le neprestano žaljena v svojem človečanstvu, temveč morajo peti slavo dobroti mehaničnega aparata, ki naj igra vlogo nekake višje previdnosti za njih?

Ali niste videli, da, odkar obstoji sploh narod, se ves svet trese pred njim kakor pred strahobno prikaznijo? Kjer je le temen kotiček, tam je bojazen pred njegovo skrito zlobo, in kjer se ni bati njegovih oči, se ljudje neprestano bojijo njegovega hrbta. Vsak šum koraka, vsak glas v bližini zbujajo grozo pri vseh. In ta strah drami vse zlobno v človeški naturi. Povzroča, da se človek svojega nečloveštva niti več ne sramuje. Okorišča se z modrimi lažmi. Slovesne obljube mu postanejo ravno radi svoje slovesnosti smešne farse. Narod z vso svojo opremo moči in uspeha, s svojimi zastavami in pobožnimi himnami, s svojimi Boga žalečimi molitvami v cerkvah in z bahaškimi, grmečimi besedami patriotičnega šarlatanstva, ne more zakriti dejstva, da je narod sam največje zlo za narod, da so vse njegove previdnostne odredbe obrnjene proti njemu in da zbujajo rojstvo vsakega novega naroda v svetu strah pred novo nevarnostjo. Njegova edina želja je, okoristiti se s šibkostjo ostalega sveta, kakor nekatere vrste žuželk ki žrtvam, v katerih nezavarovanem mesu kote svojo zalego, ravno toliko življenja puste, da so vžitne in redilne. Nasprotno je pa vedno pripravljen, vlivati svojo strupeno tekočino tujim ljudstvom, ki niso narodi in torej brez obrambe.

Trdim pa, da je svet človeka npravstveni svet, ne radi tega, ker se sporazumemo slepo tako verjeti, temveč ker je v resnici tako in ker je nevarno za nas, če te resnice ne vidimo. In npravni zakon v človeku ne more imeti na različnih ozemljih različne vrednosti. Vi ne morete doma postaviti strogih kazni radi njegovega

prestopa in ga zunaj tako raztegniti, da se prilagodi vašim razuzdanim poželjenjem.

Ali niste te resnice spoznali že zdaj, ko je ta grozovita vojna zasekala svoje kremplje v drob Evrope? Ko gredo njeni nakopičeni zakladi v dim in ko se trže njeno človeštvo v kose na bojnih poljih? Strmeč izprašujete: Kaj je storila Evropa, da bi to zaslužila? Odgovor je, da je zapad sistematično svojo npravno naturo okamenel, da bo imel trdno podlago, na kateri bodo lahko razvile abstraktne pošasti čim večjo delavnost. Pustil je ves čas stradati osebnega človeka, da bo vspeval poklicu človek.

Prišel je čas intelekta, vede. Vsi vemo, da je intelekt nekaj neosebnega. Naše življenje in naše srce je z nami eno, toda naš duh se lahko loči od človeka in le potem more prosto krožiti v svetu misli. Naš intelekt je kakor asket, ki ne nosi obleke, ne jemlje hrane, ne pozna spanja, nima želje, ne čuti niti ljubezni niti sovraštva niti sočutja s človeško nedovršenostjo. ki, nedotaknjen od vseh preobratov v življenju, visi le na svojih mislih. Koplje do korenik stvari, ker nima nikakega osebnega čuta za stvari same. Slovnica gre skozi vso poezijo nemoteno do korenik besed, ker ne išče žive resničnosti, ampak zakon. Če je našel zakon, more učiti ljudi, kako se gospodari besedami. To je mož, moč, ki ima posebno korist in odgovarja neki potrebi človeka.

Toda živa resničnost je harmonija, ki veže posamezne dele neke stvari v celoto. Raztržite to vez potem lete vsi deli narazen, se medsebojno pobijajo in izgube smisel svojega obstoja. Oni, ki so žejni moči, si poskušajo podvreči praelemente, bojujoče se med seboj in jih nasilno voditi skozi ozke kanale, da bi postali uslužni posebnim potrebam človeštva.

Nekaj velikega je s tem zagoščevanjem človeških potreb. Človeku daja svobodo v fizičnem svetu. Daja mu gospostvo nad prostorom in časom. V krajšem času more nekaj narediti in z večjo koristjo zavzeti večji prostor. Radi tega lahko prekosi one, ki žive v svetu s počasnejšim tempom in v manj izrabljenem prostoru.

Ta porast moči se vrši v vedno naglejšem tempu. In ker je nekaj od človeka ločenega, bo kmalu prehitela vse človeštvo. Npravni človek ostane daleč za njo, ker zre njegov pogled na stvari same in ne le na neosebne in abstraktne zakone stvari.

*) Narod (Nation) kot političen pojem!

Tako je človek, če je njegova duševna in telesna moč razvita daleč preko njegove npravne. moči, kakor karikatura žirafe, katere glava je švignila naenkrat milje daleč nad ostalo truplo in je komaj še v zvezi z njim. Ta požrešna glava s svojim silnim zobovjem je objedla vse vrhe dreva, toda hrana prispe prepozno v prebavne organe, tako da trpi srce radi nedostajanja krvi. A zapad sam, zdi se, živi v srečni nevednosti o tem nesoglasju v svoji naturi. Strmenja vredna veličina njegovega materielnega vspeha zahteva vso njegovo pozornost in želi si sreče v svoji rasti. Optimizem njegove logike preračuna njegovo naraščajoče vspevanje po razširjenju železniške mreže in vidi še neskončne možnosti. Dovolj je površen, misleč, da je jutrišnji dan enak današnjemu in da se priloži samo štiriindvajset ur. Ne boji se prepada, ki se vsak dan širje odpira med njegovimi polnečimi se zalogami in stradajočim človeštvom. Njegova logika ne ve, da se globoko pod nezmernimi plastmi bogastva in udobnosti pripravlja potres, ki naj zopet vzpostavi ravnotežje v npravnem svetu, in da bo nekega dne zijajoče brezdnno duševne praznine požrlo vse nakopičeno bogastvo teh v prahu rojenih reči.

Človek v svoji celoti ni mogočen, ampak popoln. Če ga torej hočete napraviti zgolj za moč, morate njegovo dušo kolikor mogoče obrezati. Če hočemo biti celi ljudje, si ne moremo planiti drug drugemu za vrat; naši socialni nagoni, tradicija naših npravnih idealov nam brani to. Če se ne hoče pripraviti do tega, da koljem človeško bistvo, se mora celota mojega človečanstva s čim razdejeti, kar ubija mojo voljo, hromi moje mišljenje, mehanizira moja gibanja, in potem bo iz razkrojenja polne človeške osebnosti izšla ona abstraktnost, ona razdirajoča sila, ki nima nič več opraviti z resničnim človečanstvom, in ki radi tega lahko postaja brutalna. Vzemite človeka iz njegove naravne okolice, iz njegovega bogatega skuopnega življenja z vsemi njegovimi socialnimi dolžnostmi in z vso njegovo polnostjo ljubezni in lepote, in ničesar ni več tu, kar bi držalo njegovo celoto skupaj, po koščkih lahko ga vložite v kolesje vašega velikega stroja, ki služi v to, da se v ogromnem razmerju proizvajajo bogastva. Napravite iz drevesa klado, in dalo vam bo ognja, toda ne živih cvetov in sadov.

To sistematično uničevanje človečnosti se je razvilo na polju trgovine in politike. In iz dolgih porodnih bolečin mehanične energije je izšel ta polnorazviti monotrum čudovite moči in iznenačajočega apetita, kar je zapad krstil z imenom narod. Kakor sem že dejal, je ta, ker je abstraktnost, z veliko lahkoto prehitel dovršenega človeka kot npravno bitje. In ker ima vest prikazni brez duše in brezčutno popolnost automata, vodi v katastrofe, ki zasenčijo vulkanične izbruhe mladega meseca s svojo uničujočo divjostjo. Posledica je, da žge nezaupanje človeka do

človeka neprestano kakor koprive to kulturo po vseh udih. Vsaka dežela meče svojo vohunsko mrežo v motne vode druge in ribari za njegovimi tajnostmi, za zavratnimi tajnostmi, ki se kote v blatnih globinah diplomacije. In kaj je nje tajno delo kakor svetlobomržno tkanje naroda: rop, umor, izdajstvo in vsa gnusna hudodelstva, ki se spočenjajo v najglobljih prepadih pokvarjenosti? Ker ima narod svojo zgodovino ropa in laži in nezvestobe, vspeva v občevarju med njimi le nezaupanje in ljubosumnost, in mednarodna npravna sramežljivost je tako malokrvna, da izgleda naravnost bedno. Narod je na svoji dudi pobožnega ogorčenja tolikokrat menjal melodijo, kolikorkrat so to zahtevale spremembe časa in diplomatičnih zvez, da se je to uživalo to lahko kot zabavna varietetna predstava v političnem tingeltanglu.

Vstop novega ljudstva v areno narodnosti poveča zlo, ki nasprotuje vsemu, kar je najvišje v človeku, in kar dokazuje s svojim vspehom, da je brezvestnost pot k vspevanju in da je biti dober dobro za šibke, in Bog edina preostajajoča tolažba podvržencev.

Da, to je logika naroda. In nikdar ne bo čula glasu pravice in resnice. Nadaljevala bo ples npravne pokvarjenosti in dokladala jeklo k jeklu, stroj k stroju in pokadila vse ljubke cvetke pobožne vere in živih idealov človeka.

Puščamo se zapeljevati k veri, da vlada v naših časih več človečnosti kakor kdaj prej. Vzrok te samoprevare je, da se naše življenske potrebe bogateje zadovoljujejo in da se naše fizično trpljenje uspešneje omiljuje kakor prej. Toda to se ne godi v glavnem radi npravne požrtvovalnosti, ampak z umsko silo. Po obsegu je to dobro veliko, toda ne pride iz globočine in ne gre v globočino. Znanje in sposobnost sta mogočni s svojim učinkom na zunaj, sta pa le slugi človeka in ne človek sam.

Zato ne smemo pozabiti, da sistematične organizacije, ki se širijo na vse strani, sicer jamčijo našo moč, ne pa naše človečnosti. Z naraščajočo močjo naroda narašča tudi njegovo samooboževanje in dobiva premoč. Poedinec pusti radevoljno, da jaha narod na njegovem hrbtu, in tako se zgodi protinaturalnost, ki ima veliko nesrečo za seboj, da časti človek z vsemi žrtvami nekega boga, ki je npravno mnogo nižje kot on sam. To se naj bi ne moglo nikdar zgoditi, če bi bil Bog tako dejanski kot človek sam.

Ideja naroda je eno najuspešnejših sredstev za omamljanje, kolikor jih je človek kdaj iznašel. Pod vplivom njegovih hlapov izvede lahko celo ljudstvo svoj sistematični program najodkritejše sebičnosti, ne da bi se ni naimanj zavedlo svoje npravne pokvarjenosti — da, celo npravno razdraženo je, če ga kdo opozori na to.

Narod (Nation) je dolgo vspeval na stroške pohabljenosti človečnosti. Ljudje, najpopolnejše stvari božje, so izšli iz te nacionalne tvornice v velikih trumah kot lutke na nitih, ki delajo

vojno in denar, smešno nečimerni radi bedne popolnosti svojega mehanizma. Človeška družba je postala bolj in bolj marionetno gledališče politikov, vojakov, fabrikantov in birokratov, ki se premikajo sem in tja s pomočjo žičnih naprav, ki tunkcionirajo v ogromnem obsegu.

Toda vsa zalega sebičnosti: sovraštvo in požrešnost, strah in hinavščina, sumničenje in tiranstvo ni zmožna trajnega življenja. Te pošasti narastejo v silno velikost, toda sorazmerja nimajo. In strup tega naroda, ki ni iz mesa in krvi, ampak iz jekla, pare in uradnih poslopij, se more napihni do najfantastičnejše pošasti, dokler se naposled monstrem ne more več držati skupaj — začne pokati in se rušiti, sopihajoč strupene pare in ogenj iz sebe, in mi čujemo v grmenju topov nje smrtno hropenje. V tej vojni (svetovni) je pričel smrtni boj naroda. Ves njegov mehanizem je hkrati podivjal in pričel ples furij, v katerem drobi lastne ude in jih meče v prah. To je peto dejanje tragedije slepilnega videza.

Vsi, ki imajo količjak vere v človeštvo, morejo le s hrepenenjem upati, da tiranstvo naroda ne dobi svoje prejšnje oblike: svojih zob in krempljev, svojih daleč segajočih železnih rok in svoje ogromne osrednje votlosti, kjer je vse želodec, ni pa srca; upati morajo, da se človek na novo prerodi iz meglenega morja abstrakcij (intelektualizma), ki ga obkroža, v svobodo osebnosti.

Ta strašna vojna je dvignila zaveso in zapad stoji iz obraza v obraz svoji stvaritvi nasproti, ki ji je žrtvoval svojo dušo. Zdaj mora vedeti, kakšna je ta ustvaritev.

Nikdar ni slutil, kako se je v njegovi etični naravi razvijal proces počasnega in neopaznega odmiranja in trohnenja, ki se je pojavil včasih v skepticističnih naukih, včasih in celo večkrat in navidez neškodljivo, a zato toliko nevarneje, v neslutnosti vsega pohabljenja in vse sramote, ki jo je povzročil velikemu delu človeštva. Zdaj

DELOVNA ŠOLA

Delovna šola ne izključuje tedaj otrok različnih starosti, temveč jih združuje vse pod eno in isto streho. Njena bistvena razlika od današnje šole pa je ta, da ni šola, temveč hiša, v kateri je združenih mnogo otrok.

Delovna šola je tako urejena kakor vsaka domača hiša. Eni otroci opravljajo gospodinjstva dela in skrb za hišni red, drugi skrb za prehrano, tretji za nakup živil itd. Vsa ta dela opravljajo učenci druge stopnje, otroci prve stopnje pa se sukajo tam okrog, se igrajo in kaj podajajo in pomagajo ter opazujejo, kako odrasli delajo — ravno tako kakor bi bili doma pri svoji materi. Živimo tedaj v eni in isti hiši, kot velika družina, kjer vsak opravlja svoje določeno mu delo ne da bi drug drugega motil. Kdor ni vajen dela, se mu bo zdelo vse to smešno in nemogoče; toda mi vemo, da v marsikateri hiši nadomeštuje pogrešano umrlo mater 10—12 letna deklica

se mora učiti resnice s svojim lastnim spoznavanjem.

In potem bodo ostali izmed njegovih lastnih otrok taki, ki se bodo osvobodili hlapčevstva sedanjih iluzij, iz pokvarjenosti onega pobratelja (zvez med državami), ki je osnovano na sebičnosti. Spoznali bodo, da so otroci božji in ne sužnji mašinerije, ki spreminja duše v blago in življenje porazdeljuje v predale in ki s svojimi železnimi kremplji trže svetu srce in prsi, pa ne ve, kaj je napravila.

In mi brezdomovinci, ki nam je glava upognjena do prahu, mi si pravimo, da je ta prah svejše kot zidaki, iz katerih gradi moč svoj ponosni grad. Zakaj ta prah je ploden življenja in lepote in vzvišenosti. Bogu se hočemo zahvaliti, da je bila naša usoda, molče prebdeti noč muke in obupa, prenašati posmeh ošabnih in breme nasilnih, da smo se v vsem trpljenju, čeprav nam je srce drhtelo v dvomih in strahu, upirali slepi veri rešitve potom stroja in da smo trdno zaupali v Boga in človeško dušo. In še trdno verujemo, da ko bo moč sramotno stopila s svojega prestola in napravila prostor ljubezni, ko bo prišlo jutro in se izperejo krvave sledi, ki jih je narod zapustil, ko je šel skozi človeštvo, da bomo tedaj poklicani, naj prinesemo sveto posodo z blagoslovljeno vodo, da ž njo zopet očistimo človeško zgodovino in blagoslovimo s plodovitostjo pohojeni prah stoletij.

* * *

Priobčujemo to prestavo iz Tagoreja, ker se nacionalistično preganjanje našega stanu in šole poslednje čase poostruje. Vsa brezuspešnost slepega počenjanja, vsa njegova nenravnost se zrcali v razmeroma kratkem odlomku. Duh časa leti preko malih ljudi in preko kontinentov: kar je danes misel, bo jutri resničnost, zato zremo vso anarhistično slepoto mirno in s trdno vero, da je že danes obsojena. Nihče naj ne bo malo-dušen, nihče naj ne kloni tilnika, vsa srca kvišku!

in to iz lastne iniciative. Zakaj bi kaj takega ne bilo mogoče v večji družbi pod vodstvom in navodili?

Umevno, da je tak prehod iz domače hiše v šolo za otroka prijetnejši in lažji od sedanjega, ko se z vstopom v šolo prične za otroka popolnoma novo, njemu do tedaj tuje življenje. Tak ustroj šole zahteva tudi popolnoma novo metodo, ki ne pozna ne razredov, ne šolskih let, ne urnika, ne učnih predmetov. Razume se, da se starokopitni učitelji ne morejo sprijazniti s tako šolo, zato tudi navajajo razne pomisleke o delovni šoli. Zakaj, sem že zgoraj omenil.

Najprej nekaj o takih otroških vrtcih. Kakšen je njihov namen? Namen le-teh je, dvigniti oni velikanski in dragoceni zaklad posnemanja odraslih oseb, ki tiči v tako obili meri v vsakem otroku, a je dandanes, žal, tako zanemarjen. Mi vsi vemo iz prakse, s kakim veseljem se vtikajo mali v vsako delo očeta, matere, starejših bratov in sester in s kako resnobo nas poskušajo posnemati. In povpraševanju ni ne konca ne kraja, žal, da nam čas in

borba za obstanek ne dovoljujeta, da bi vstregli vsej tej radovednosti in ukaželnosti.

V delovni šoli nadomeščajo, z delom preobložene starše, starejši učenci, ki se temu primerno vzgajajo in pripravljajo. Mlajših ne smejo dražiti, temveč jim morajo z materino ljubeznijo in očetovsko skrbjo stati ob strani, jim razlagati, jih poučevati in polagoma napeljavati k delu. Vse to se godi, se razume, ne ob določeni uri po urniku, temveč vsakokrat, ko se pokaže prilika.

Z ozirom na to, da se v delovni šoli opravljajo različna dela, je tudi za vsakega otroka nekaj bodisi, da je sin kmeta ali gozdarja, vrtnarja, kovača, mizarja, čevljarja, trgovca i. dr. različnost otrok se na tak način ne izključuje — kakor v današnji šoli, ko se vsem otrokom servira ena in ista hrana — temveč utrjuje. Spoznavajo se drug drugega, žive v bratski družbi, kjer se jim vklešejo neizbrisni spomini, kjer so vsi enako spoštovani, enakovredni in enakopravni.

Oglejmo si tak vrtec, kako tam izgleda in kaj se tam godi. Sobe so svetle, snažne in prijazne. Stene in podovi prevlečeni, ob stenah so omarice in čez te deske — vse to so preskrbeli starejši učenci — za odlaganje in pospravljanje otroških del, na oknih so cvetice, sploh je vsa soba okrašena. Otroci so zaposleni v gruclah z raznovrstnimi opravili (sicer se igrajo, a vendar se dela z vso resnobo, kakor vsako važno opravilo). Oglejmo si ta opravila:

1) Posnemalne igre.

Omenil sem že, da ni dela, ki bi ga otroci ne posnemali in kar ne zmorejo s svojimi močmi, nadomestijo s svojo bujno domišljijo in z igralsko gesto.

Otrok se n. pr. igra zidarja in se kar naenkrat in brez težav spremeni v mizarja, kuharja i. dr. — To vam je pravi pretvornik-umetnik! Vse to opravlja s tako resnobo in s takim zanimanjem, da bi ga mi, odrasli, ne mogli posnemati za nobeno ceno. Za vzgojitelja bodi tedaj pravilo: Ne moti otroka v igri, ne dajaj mu nasvetov in ne vmešavaj se! Otroka bi to le dolgočasilo in končno bi se nehal igrati.

Resničen je pregovor, ki pravi: »Najmodrejši ni dovolj moder, da bi zmozel voditi otroške igre«. Odrasli naj tedaj otroških iger ne vodijo, a tudi popolnoma odtujiti se jim ne smejo, na mestu je le opazovanje. Otrokov značaj in njegovo dušo spoznamo namreč najbolje, če ga opazujemo pri igri, kar pa ni tako lahka stvar.

Tako je po Fröblu prvi predpogoj dobre vrtnarice: zmožnost otroške igre pravilno opazovati in pravilno razumeti.

2) Vzgoja v spoznanju orodja in strojev.

Naveličali so se nekateri mali pri svojih igrah in jih vidimo v sobah odraslih učencev, katere opazujejo, kako delajo. Medtem ko opazujejo starejše pri delu, opazujejo instinktivno tudi orodje, ki se uporablja. Do orodja pa imajo otroci veliko veselje, zato se jim v delovni šoli tudi ne odreka. Na tak način se otrok dobro seznani z orodjem in njegovo uporabo, kar mu bode v podbudo, da si sam napravi kako orodje, četudi primitivno, s katerim bode hotel tekmovati s starejšimi učenci. Toda njegove moči in primitivno orodje ne bodeta temu kos. Kaj smo s tem dosegli? Prvič se otroci natančno seznani z raznim orodjem in njegovimi deli (torej nazorni nauk na živih telesih in ne iz slik); drugič se vadijo izdelovati in rabiti orodje, kar pa ni malenkostne vrednosti v življenjski borbi, a glavni namen

je ta, da se otroci na lastne oči prepričajo in da se v njih vzbudi ista razsodnost, da je napredek kulturnega življenja odvisen od dveh faktorjev, to je od metode dela in od orodja, ki ga pri delu rabimo.

V še višji meri kakor za orodje, se otroci zanimajo za mehanizme. Odtod so tudi prvi poskusi otroških risb: vlaki, stroji, mlini itd. in če otroku kupimo tako igračo, ostane izmed vseh drugih najmanj časa cela. Radovednost, kaj je v notranjosti, spremljana z ukaželnostjo, sta vzrok tega vandalizma. Ako peljemo otroka v kako tvornico, vam bo stal cele ure nepremično in bo natančno vse opazoval in doma nas bo na marsikaj opozoril, kar je našim očem ušlo.

Pa tudi če gremo z otrokom mimo kake izložbe igrač, se prepričamo, kako ga je težko spraviti od okna. Tako se mi n. pr. vsakokrat godi, kadar me nese pot z mojim otrokom mimo kakega prodajalca igrač.

Sploh pa vzbujajo stroji ne-le pri otrocih, temveč tudi pri odraslih zanimanje. Tako se n. pr. nehoti ustavimo, če teče mimo nas vlak, dasiravno smo ga v življenju že neštetokrat videli. Vsled velike privlačnosti, ki jih imajo stroji, se ti v del. šoli po možnosti dajo otrokom na razpolago, da jih opazujejo in če treba razložijo in zopet zložijo.

3. Zidanje v otroških vrtcih.

Nadalje se v otroškem vrtcu goji zidanje, bodisi z zlojživimi kockami, deščicami, opekami, kamenjem, blatom, peskom i. dr. Nagnjenje do zidanja je pri otrocih že prirojeno. Njegovo zidanje je v zvezi z njegovim mišljenjem; najprvo začne s sobo in kuhinjo, v kateri ne smejo manjkati njegovi ljubljenci: psiček, muc, punčka pa tudi hišne osebe. Ko je s tem gotov, se ozre po okolici in dozida še druge prostore: klet, hlev, kokošnjak itd. Pri teh igrah bodi vzgojitelj le tovariš igre ter ga v neprisiljenem razgovoru seznanja z okoljem, kjer se mu nudi neizčrpnega materiala: sosedne hiše, zvonik tvornice, kolodvor, večnadstropna hiša, spomenik, cesta, mostovi in končno cela vas, cel mestni del.

Kak izvrsten pripomoček so taki neprisiljeni pogovori za pomnožitev besednega zaklada in za poznejše spoznavanje zemljepisnih pojmov!

4. Modeliranje in risanje.

Paralelno z zidanjem se otroci seznanjajo z modeliranjem in risanjem predmetov. Otrokom se najprvo pokaže kako se pripravlja ilovica in kako se izdelujejo razni predmeti, nato se otroku prepusti popolnoma prosta volja, kaj naj dela. Vzgojitelj daje le ob priliki in kjer treba svoje nasvete. Pesek, sneg in kamenčki se imajo pri tem pridno vporabljati. Risanje na tej stopnji je bolj slikanju na debelo in ne slikanju predmetov namenjeno, ker se jemlje v prvi vrsti le za opazovanje in spoznavanje barv.

5. Gibalne igre.

Posnemalne igre in zlasti zidanje so tihe igre, pri katerih se otroka skoro ne sliši. Toda otrok se mora gibati, ker v tem je njegovo življenje.

Najboljša gibalna igra je igra z žogo. Ona je izvrsten posredovalec za spoznanje barv n. pr. daj mi rudečo, modro, rumeno, zeleno žogo itd. in izvrsten pripomoček za razumevanje težkih predlogov: žoga leži na, pod, pri, spredaj, zadaj za mizo i. dr.; nadalje je žoga dober pripomoček za vaje oči: metanje žoge v zrak, na steno, ob tla in lovenje v roko; metanje skozi ovire: skozi in med stolice in mize; metanje v daljavo, metanje z roke v roko med

dvema otrokoma ali skupino otrok. Z eno besedo ona nudi najrazličnejšo izbero iger ter zasluži, da jo med igračami postavimo na prvo mesto.

Nadaljne gibalne igre so: letanje z obročkom, skakanje čez vrh, lovenje, skrivanje, iskanje itd. Dobre gibalne igre se nudijo tudi ako dramatiziramo pravljice in basni, kar pa se naj vrši le na prostem.

Končno naj se z otroci mnogo ekskurira, bodisi v naravo, bodisi po mestnih ulicah. Najprimernejši čas za igre je proti večeru, po končanem drugem delu, katere pa se naj ne tirajo do utrudljivosti.

6. Otrokovo delo.

Za otroke iz predšolske dobe je, radi njihove starosti, prav težko ločiti natančno mejo med igro, zaposlenjem in pravim delom. K delu prištevamo le taka opravila socialnega pomena, ki so za otroka nekaka dolžnost.

Ta opravila delimo v več skupin.

V prvo skupino uvrstimo hišna opravila in taka, ki se tičejo negovanja lastne osebe n. pr. medsebojno urejevanje obleke in ob prihodu v šolo, da

otroci skrbе za snago v šolskih prostorih, pripravljajo in pospravljajo mize, pomagajo pri pomivanju posode, krasijo svoje sobe itd.

V drugo skupino spadajo vsa lažja dela na vrtu; tretja skupina je namenjena negovanju nekaterih domačih živali: perutnine, golobov, kanarčkov, za negovanje drugih živali so še premajhni.

V zadnjo skupino spadajo taka dela, ki jih opravljajo kot podajalci ali pomagači pri starejših učencih n. pr. hočeš li to desko? ali naj odnesem to kladivo? itd. Dela zadnje skupine opravljajo prostovoljno, ne da bi jih kdo silil v to, zato pa tudi ne smejo nikomur nažajati pri delu.

Vsled tako vpeljanega šolskega režima je vsak ukor in ukaz odveč, ker vsak ve, kaj je njegova dolžnost.

V delovni šoli se mnogo poje, kajti pesem ne-le blaži dušo, ona tudi lajša in slajša vsako delo. Poje pa se vsakokrat, ko so otroci zato razpoloženi in ne ob določeni uri po urniku; zato lahko pojejo skupno, v skupinah ali posamezno.

(Dalje prih.)

IZ ORGANIZACIJE.

POZIVLJEM

sve kotarske predstavnike pazinskog učiteljskog društva:

1) da redovito mjesečno sakupljaju u svojem području društvenu članarinu (7 L. mjes.), te ju šalju na kol. Martina Ribarić-a u Slum kod Buzeta; a ujedno da uznastoje sakupiti od svakog člana po sto lira u svrhu društvene tiskare;

2) da mi priopćavaju sve školske i učiteljske novosti, želje i pritužbe;

3) da sastave:

a) popis svih hrvatskih učitelja (-ica): Ime i prezime, rodno i službeno mjesto, godina rođenja. Nečlanove označiti križem;

b) popis sviju opstojećih hrv. škola (broj razreda i paralelka, broj učitelj. sila i upisane djece);

c) popis zatvorenih hrv. škola neisključivši Družbinah (koliko razreda?);

d) ukinuti razredi na opstojećim hrv. školama.

e) hrvatske škole pretvorene u talij iza rata. (koliko razreda, koliko upisane hrvatske i talij. djece?);

f) popis novih talij. škola u hrv. krajevima (koliko razreda i koliko upisane djece hrv. i talij.), koliko je pučanstva po jeziku hrv., a koliko talij.?

4) Upozorujem ujedno sve udruženo učiteljstvo

na skorašnju društ. skupštinu, za koju molim prijedloge i referate (predavanja).

Kolegi i kolegice! Gori srca! Prenimo se i pokazimo, da smo živi i da smo organizovani, te da smo zaista učitelji i članovi svoga udruženja. Bratski pozdrav!

Predsjednik.

Svarilo! Tovarišice in tovariše, ki mi kedaj kaj pišejo — opozarjam, naj nikar ne pošiljajo denarja v pislih.

Zadnji čas mi prihajajo pisma s kakim naročilom, omenja se priloženih toliko Lir, a o Lirah ni ne duha ne sluha, dasi se zdi zavitek pisma popolnoma nedotaknjen. To je meni zelo neprijetno, toliko bolj, ker se zastrupljanje razmer vedno bolj širi.

Denar je pošiljati edino le po poštni nakaznici, ali v denarnem pismu z navedbo svote.

V Trstu, oktobra 1922.

Anton Germek.

POZIV.

Vsa društva Zveze se naprošajo, da takoj poravnajo prispevek članov za vse leto 1922 (če še niso) in vsaj do konca januarja 1923. Za čas do 31. julija 1922 je računati 3.66 L. mesečno od člana, od 1. avgusta dalje pa 5.67 L.

Upravi stanovskega glasila je poslati imenik društvenikov, katerim se pošilja »Učiteljski list«. Krajevna imena, posebno imena pošt naj se dostavijo v italjanščini, da bo list redno dohajal.

ŠOLSKE VESTI.

OSTAVIŠE NAS.

I opet dve učiteljske hrvatske sile manje u Istri! Nije to malenkost za nas. Jedva nas pedesetorica u

pravo Istri, t. j. u pazinskom, puljskom porečkom i koparskom kotaru. (Trst broji 158 slov. učit. sila). Kol. Vinko Zidarić i njegova kćerka učiteljica Marija zapustiše Pićan, ostaviše svoju kuću i posjede, pa odoše službovati u Jugoslaviju (Brod na Savi).

Sa kol. Zidarićem gubimo jednog od najstarijih i najiskusnijih učitelja Istre. Kako je uz to bio imučan posjednik, bio je u Pićnu vrlo uvažan i od samih narodnih protivnika, koji mu nisu pravili nprilika još i zato, što se tekom rata kao mesni župan i aprovizator pokazao napram svima pravednim. — Nakon jedne godine nastojanja ipak mu pošlo za rukom — prekoračiti medju. — Mi žalimo za njim, košto žale za njim naši ljudi na Pićanštini. — Njegov naslednik u Pićnu biće, ili već je, koji talij. učitelj, čime će i škola prestati biti — nažalost — hrvatska.

Stavka salzburskih učiteljev. Učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol cele Solnograške je z 28. septembrom nastopilo stavko radi neizplaćanih zaostalih prijemkov. Deželni šolski svet in deželna vlada sta ukrenili potrebno in zagotovili stavkujočemu učiteljstvu, da zahtevi, kateri se ni moglo radi tehničnih težkoč ugoditi, takoj ugodi. k p

Dunajske ljudske visoke šole so tudi v tem letu začele s svojim delom. Odprlo se je mnogo tečajev, v katerih se bo predavalo sledeče: tilozofija, državno in pravoznanstvo, zgodovina umetnosti in glasbena veda, matematika, kemija in fizika, kakor tudi biologija, geologija, geografija in druge vede. k p

Avstrijsko učiteljstvo je v glasilu «Der Städtische Angestellte» dalo pod naslovom «Das Hochschulstudium der Lehrerschaft» sledeči apel:

Če se hoče izpeljati šolska reforma v njenem visokem in idealnem smislu, zahteva ta visokošolsko izobrazbo učiteljstva. Naše ljudstvo in naša mladina potrebujeta v tem resnem času več kakor kdaj prej zrele, visokonaobražene učitelje.

Oddelek za šolsko reformo z dvornim svetnikom Fadrusom na čelu, zbornica ljudskih in srednješolskih učiteljev in še posebej «Državno udruženje za zahtevo visokošolskih študij» so vsi enotni glede izobrazbe učiteljstva. Predpriprava za ljudskošolskega učitelja mora biti višja srednja šola; med tem je najprimernejša nemška višja šola (Deutsche Oberschule). Pedagoška izobrazba mora biti naloga visoke šole in sicer s pridruženjem odgovarjajočih pedagoških univerzitetnih institutov v zvezi z «Übungsschulen» na filozofskih fakultetah.

Mi avstrijski učitelji moramo v vprašanju učiteljske izobrazbe držati isto pot z Nemčijo, našo materno deželo, ker nemški kolegi zahtevajo tudi pedagoško naobrazbo na visokih šolah z ustanovitvijo primernih samostojnih pedagoških institutov.

Urad za pouk (Unterrichtungsamt) naj zato čimprej postavi zakone in učne načrte in narodni sveti — mi učitelji jim povemo, da je vprašanje učiteljske izobrazbe eno najvažnejših vprašanj za napredek kulturnega življa — imajo skrbeti, da se to velepomembno vprašanje kar najhitreje izpolni. k p

Učiteljstvo (ljudskih - srednjih - in visokih šol) zastopamo po 28. deželah je na svojem mednarodnem kongresu v Ženevi v mesecu aprilu 1922 izdalo manifest na učiteljstvo vsega sveta, v katerem poudarjajo, da so vzrok neznosnega svetovnega položaja civiliziranega sveta nesporazumljenja in medsebojna nezaupanja, vsled katerih so ločeni narodi drug od

drugega. Prihajajo do prepričanja, da se da to zlo uničiti le z vzgojo mednarodnega zblizanja narodov.

Nadalje preide manifest na trditev, da je eden najvažnejših pripomočkov za rešitev tega problema v mednarodnem pomožnem jeziku «Esperanto». Dalje razlagajo rezultate, ki so jih imeli že v teku poučavanja tega pomožnega jezika in trdijo, da ima ta jezik tudi vzgojne vrline velike važnosti. Je velike važnosti za hitrejše učenje drugih jezikov, modernih, kakor tudi klasičnih. So mnenja, da bi se učil «Esperanto» kot prvi tuji jezik že v višjih razredih obvezne šole. Dalje trdijo, da vzbuja «Esperanto» veliko zanimanje tudi za druge predmete v šoli, kakor za zemljepisje, svetovno zgodovino in moralni pouk, vzbuja tudi velik interes za spoznavanje tujih narodov, njih šeg in navad, za njih literaturo in umetnost, za mir med narodi.

Pri dvournem tedenskem pouku si učenci pridobijo že zadostno znanje, da uporabljajo že lahko ta jezik, kar se pri drugih jezikih da doseči šele v treh letih. Konečno apelirajo na vse učiteljstvo kar najtopleje, da naj se povsod zavzamejo, da se vpelje ta velevažen jezik v vse javne šole. k p

Odbor za šolsko reformo avstrijskih šol deluje z vso paro. Izdal je v času enega leta več revij, med temi «Die Schulreform», «Volkserziehung», «Die Quelle» i. dr.

Mesečno izda ta odbor na desetine pedagoških knjig, ki razpravljajo zgolj o vprašanju sedanje šolske reforme v Avstriji, in v katere pišejo najboljši sedanji avstrijski pedagogi kakor: V. Fadrus, K. Linke, J. Fillé i. dr. k p

Nemške šole na Čehoslovaškem. Čehoslovaški Nemci so očitali češkemu ministerstvu sledeče: Zaprli ste nam 193 šol s 1288 razredi. Nasproti temu ste ustanovili 669 čeških in samo 5 nemških šol.

Minister za uk Skrobar odgovarja tako-le:

Pri dسدنđak dež. šol. sveta se je strogo držal zakona, ki pravi, da se imajo zapreti vse šole, ki nimajo več kot 20 otrok. Pri tem ni delal nobene razlike ne s češkimi ne z nemškimi šolami.

Nasproti temu konstatira minister Skrobar, da imajo nemške šole razmeroma več razredov, ker so svoj češki material po polomu zgubili in imajo precejšnje število šol s samo z 20—30 otroci. Statistika od decembra 1919., dokazuje, da pride v nemških šolskih okrajih na en razred 46,3 otrok, a v čeških šolskih okrajih nasproti temu 50,6 otrok. Podobno razmerje je s srednjim šolstvom. V celi državi pride ena srednja šola na vsakih 33.000 prebivalcev. Medtem pa pride na 34.000 čehoslovaških prebivalcev ena češka srednja šola, pride že na 26.000 Nemcev ena nemška. V čeških srednjih šolah pride na en razred povprečno 34, a v nemških le 28 učencev. Za dokaz kako dobro je preskrbljeno za nemške srednje šole, naj služi Praga s svojimi 30.000 Nemci, ki imajo 10 šol, torej na 3000 prebivalcev pride ena srednja šola. Čehi štejejo v Pragi 650.000 duš z 32 srednjimi šolami, torej šole na 20.300 prebivalcev pride ena šola. (Posneto po «N. Zür. Zeitung» št. 869. ddo 3. 7. 1922.). Ka.

II. pokrajinska skupščina UJU, poverjeništvo Ljubljana, se je vršila 2. in 3. sept. t. l. na Bledu z običajnim dnevnim redom in s posebnim poročilom referenta ministrstva prosvete M. B. Radišica.

Zanimivi so predlogi pedagoško-didaktičske pravi nadzornika tov. P. Flereta. Zahteva se ustanovitev višje pedagoške šole v Ljubljani in pripust učiteljstva k študijam na vseučilišču. Za učiteljice ročnih del in vrtnarice se zahteva višja naobrazba, ki mora odgovarjati postulatoma splošne in strokovne izobrazbe.

Srbohrvaščina naj se poučuje na podlagi učnih načrtov bivših avstrijskih kronovin in ne več, pri čemer naj velja načelo, da radi pouka v tem predmetu po možnosti najmanj trpi učni jezik.

Za prestop učencev v višji razred naj ne bo merodajen red iz posameznega predmeta, temveč splošni razvoj otroka, v čemer določa domača učiteljska konferenca.

Ker je starje šolstva v Sloveniji tako, da ne bo več mogoče nastavljal ženskega učiteljskega naraščaja, naj višji šolski svet izvrši odredbe na podlagi statistike okrajnih šolskih svetov, koliko prostih službenih mest je še na razpolago, da se nadprodukcija učiteljstva omeji. Reformirati je vstop na učiteljska, da se ne bo sprejemalo preveč učiteljskega naraščaja.

Odločno nastopa Udruženje jugosl. učiteljstva tudi proti zakotnim šolam, to je proti takim šolam, kjer poučujejo nezadostno kvalificirane osebe kot pomožni učitelji.

Med drugim so se sprejele na Bledu tudi naslednje resolucije (predlog t. J. Lapajne):

1. Šola je državna institucija in ima enotno služiti interesom celokupnega naroda tako v vzgojnih,

kulturnih kakor tudi verskih ozirih. Verska nestrpnost bi ne škodovala samo državi, temveč tudi konfesijam samim.

2. Protisokolska borba je bila započeta iz političnih ozirih. Najodločneje protestiramo, da bi se zanašala tudi v šolo.

3. Vsa mladinska društva in šole, ki jih vodijo osebe, pripadajoče po svojem značaju političnim strankam, borečim se proti državi in dinastiji, naj se primerno nadzirajo.

4. Vsakršno nasilje glede konfesionalne vzgoje otrok smatramo za kvarno v moralnem oziru.

5. Šolski zakoni in odredbe naj se izdajajo le splošno razumno z UJU. Projektirani šolski zakon še daleč ne odgovarja zahtevam slovenskega učiteljstva.

6. Da šoli odrasla mladina v istini postane koristen ud državnega ustroja in ne zabrede v zablode, je potrebna primerne nadzorstva. Ožive naj se občinski sirotinski sveti in varuštvena skrbstvena sodišča, ki naj se jim prideli večja množina zastopnikov učiteljstva.

7. Vsakršno prosvetno delovanje, bodisi osnovano od te ali one stranke med narodom koristi državi.

8. Obžalujemo, da duhovščina učiteljstvu otežkoča izvenšolsko izobraževanje ljudstva.

Nekatere teh resolucij so zbudile pravicato burjo v Sloveniji. Komentirali jih ne bomo, omenjamo le, da je udarilo UJU z njimi na vsej črti na politično polje, in sicer pod firmo liberalne demokratske stranke.

FELJTON

GALERIJA SLIK V LIPSKEM

Ko je F. I. Marinetti izdal svoj futuristični manifest, ni pozabil v nem zapisati: „... uničimo muzeje, galerije, biblioteke“. To je bila kajpada samo gesta. Dejanja so namreč g. Marinettiju ostala prihranjena za oder, pa ne za oder življenja, temveč za oder pajacad, kjer obmetavajo gledalci dandanes Marinettijevo plešo z gnili jajci.

Če bi bilo šlo po Marinettijevem programu v Nemčiji, bi bili imeli razdirajoči elementi mnogo dela. Od galerij bi bili morali uničiti muzeje v Berlinu, v Drazdanah, v Monakovem in tudi v Lipskem. Žalostno bi gledali še živeči mojstri čopiča in dleta na svoje življenjsko delo. Toda eno je gesta in drugo so dejanja. Poslednja so težka in ostanejo, geste pa izginjajo — baš zato, ker so geste.

Da pridem k stvari: galerija slik v Lipskem hrani toliko zanimivega bogastva, da naravnost greši, kdor ne obišče njenih znamenitosti. Slik in kipov je za celo poslopje, ki obsega pritličje in dve nadstropji. Stavba sama je sezidana v renesančnem slogu, ustanovljena pa sega daleč v preteklost, v leto 1837. Umeteljstvo je pri njegovem prizadevanju podpiralo mesto ravnotako kakor imetni posamezniki, ki jim bogastvo ni vzelo vsega čuta za lepoto.

Pri vrodu v galerijo te pozdravila kipa Schumannna in Bacha, v glavni dvorani za skulpture vidiš I. Herwaldzenovega Ganimeda z Jupitrovim orlom in po par korakih dalje ti je kakor da stojiš v cerkvi. Tu je oddelek za kipe Maksa Klingerja, med katerimi dominira Beethoven. Beethoven sedi na

tronu, do pasa razgaljen drži skrčeno pest, na kolenu. Oči so zaprte, obraz je trpljenjapoln in izrazit. Na zemlji pred Beethovnom pa stoji orel, kralj višav, ki se hoče meriti z mojstrom glasbe vseh časov. Majhen je pred njim, dasi ima široka krila in gluhi Beethoven z zaprtimi očmi vidi, čuje in zmora več nego kraljevska ptica, ki je kljub svojemu silnemu poletu pred Beethovnom kakor prikovana na zemljo. — Kip je izdelan iz več vrst marmorja, podobno kakor še dve v bližini stoječi skulpturi Klingerja, Saloma in Kasandra. Toda pred Beethovnom se zdi vse drugo malenkostno; molčeči glasbenik je gospodar v tem prostoru — komur ni prav tako, se mora umakniti drugam.

Bližnje dvorane v pritličju so okrašene z deli različnih mojstrov stare in novejša dobe. Najmodernejša dela iz zadnjih let je videti v dvorani levo od vhoda. Toda vse to ne prim s silo. Oko se popase po sliki, duša ostane v nekem čudnem razpoloženju praznote. Nemara zato, ker nikjer ne vidiš kosa trdega, resničnega življenja, zato pa mesto njega razna tihožitja in občutja, ki so bolj naslikana nego ustvarjena. Vse drugačne občutke imaš, če stopiš v srednjo dvorano pritličja. Tam visi Greinerjeva slika «Odisej in sirene». Njen dojem ni nič manjši nego vtis Zulvagine «Promenade po bikoborbi», ki vsebuje toliko pristno španske sile, da se moraš pri izrednem delu tudi izredno dolgo pomuditi. Nasproti Zulvaginemu umotvoru stoji Uhde s preprostim motivom «Pustite otročiče k meri». In na desno od Uhdeja zopet Maks Klinger, pa topot ne v marmorju, marveč na platnu. «Plava ura» (l'heure bleue) je sinteza občutja, ko pada somrak na dekleta; ena deklica topo sanjari predse, drugo objema sladkost, ki se poloti človeka, ko gleda v ogenj, v tretji pa je

poosebljeno prebujenje iz te fantastične zamaknenosti. Tudi dva francoska velikana sta zastopana med drugimi, in sicer je tu znani Meunierjev »Težak« ter Rodinov »Janez Krstnik« s karakteristično iztegnjeno roko, ki pripravlja pot in z odprtimi usti, katere neprestano oznanjajo pokoro. V tem oddelku visi še Strathmannova slika »Počast sv. treh kraljev« in Hildebrandov »Adam« z jabolkom v desnici.

S pritličjem še dolgo nisi pri kraju, ko si ogledal vsa ta dela. Ostane ti še Segantini (»Plod ljubezni«), Leibl (»Predica«), Trübner (»Boj gigantov«), Pissaro (»Trg pred Théâtre français v Parizu«), Liebermann (»Delavke pri konzervah«, »Lastni portret«), Stuch (»Križanje«, »Lastni portret«) itd. Pri Stuchovem »Križanju« te zadivijo barve in pa enostavnost kompozicije. Kristova glava izžareva svetlobo na vse strani, od nje je razsvetljen tudi spokorni razbojnik. Pod križem stojita Janez in Marija, ki od groze nad sinovim trpljenjem prevzeta pada Janezu, svojemu s danjemu sinu, v naročje. Ko si si ogledal še nekatera dela Corintha, Meuzla, Berlita in Klemma, se napotiš v prvo nadstropje.

Na stopnišču, ki vodi kvišku, se ti odpre veličastvo nove stvaritve Maksa Klingerja »Križanje Kristovo« in pa moški akt Križanega, ki je bil izdelan kot skica v pripravi za »Križanje«. Slika je ne-le po vsebini, ampak tudi po obsegu impozantna; pokriva namreč celo steno in meri v višino dva in pol, v širino pa nad štiri in pol m.

Če je v tebi kaj navdušenja za duh starih Grkov, si boš v prvem nadstropju ogledal najprej Prellerjeve kartone k Homerjevi Odiseji, iz katere so tu podani vsi bistveno važni momenti. Iz tega oddelka, ki je zase zaokrožen, dospeš v sobo italijanskih in španskih mojstrov 15. do 17. stoletja. Zbirka hrani poleg drugih Tintorettovo »Obujenje Lazarjevo« in Pinturicchievo fresko »Arhangel Mihael«. V sosednem prostoru so razstavljena dela starejših nemških mojstrov, Kulmbachove »Scene iz Marijinega življenja«, Cranachovo »Križanje« in istega mojstra »Trojica«. Nedaleč od tam visijo slike Nizozemcev van Eyckroda »Portret moža«, Rembrandtov »Lastni portret« in »Slika starca«.

Ako te mika pogledati iz dvoran v prvem nadstropju naravnost na konec, bo našlo tvoje oko tam doli Delarochovega »Napoleona«. Ostale zgodovinske slike in podobe idealnih pokrajin te malo zanimajo vpricho nekaterih drugih del. V mislih imam von Herkomerjevo sliko iz socialnega življenja »Izseljenci«. Na tem majhnem prostoru so se zgnetli

bedni in lačni, poržani in razžaljeni iz vseh delov Evrope v nadi, da jim bo Amerika mila. Tu vidiš starce, može, žene in otroke, zdrave in bolne, toda vse s svetlimi, upajočimi očmi. Zakaj hudo je po njih sodbi za njimi, sedaj pride nekaj boljšega. Oni poznajo samo novega sveta dobre strani in v tem tiči kal njihove tragike, ki ni še poglala.

Vis à vis dvorani, kjer gleda zamišljen prde Delarochov imperator Napoleon, ima svojo sobo Arnold Böcklin. Kolekcija ne obsega mnogo po številu, pač pa po vsebini. Sredino sobe krasi Böcklinovo menda najbolj znano delo »Otok mrtvih«. Ta mističen motiv, katerega so za Böcklinom skušali obdelati tudi mnogi leposlovci, med drugimi češki parnasist Vrchlicky, je prava čista manifestacija böcklinskega duha, ki se ponaša v tem oddelku še z dvema znanima slikama: »Pomladna himna« in »Flora«. Manj znan je mojstrov »Petrarca«, mož sredi gozdne samote, v sladkost zamaknen in z glasbilom v bližini.

Z Böcklinom si malone odpravil vsa znamenitejša dela svetovnega slovesa. Naslednji prostori hranijo še nekaj lepih pokrajin in pa portrete nemških državnikov in vojskovodij. Železni mož Bismarck je upodobljen večkrat, Moltke tudi. Wagner visi tu na sliki Lenbachovi, ki je izdelal skoraj vse portrete v pričujočem oddelku. Interesantna pa je v bližini se nahajajoča »Rimljanka«, Feuerbachova stvaritev, polna ponosne plemenitosti. V bližnji loggiji se je poskušal Oskar Zwintscher z zanimivim problemom »Med pesmijo in lišpom«. Sredi slike stoji mlada cvetoča ženska, na desno stariček z dragulji, levo od ženske pa mladenič z glasbilom. Ženska zadrega napram vabljenosti na desni in levi je kaj nazorno izvršena.

Drugo nadstropje galerije je manj zanimivo in tudi vsebinsko revnejše. Tu so zbrane drobne slike nemških mojstrov 19. stoletja, med katerimi prevladujejo dela Rottmanna, Schnorra in Büchla. Pisan je ta oddelek seveda tudi, ali vtisi, ki ti ležijo v duši iz spodnjih prostorov, so tako mogočni, da se pred njimi vse drugo precej razblini.

Galerija ima tudi poseben oddelek za grafično umetnost in stalno odprto razstavo grafičnih del. Ogledati vse to na en mah je prenaporno; če se it galerije vračaš prepričan o veličini Klingerja, Stucka, Thorwaldsa, Zuloage, Greinerja, Rembrandta, Rodina, Meunierja, Böcklina in še nešteto drugih, imaš zaenkrat več nego dovolj. Ostalo si lahko z mirnim srcem prihraniš za drugič.

Stano Kosovel.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

V. F. Jelenc: 1914-1918. Spomini jugoslovenskega dobrovoljca. Ljubljana, 1922. Založila in natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Strani 286; cena vezani knjigi Din. 24.—. Pravkar je izšlo pod gornjim naslovom zadnje, že posmrtno delo prerano umrlega časnikarja in feljtonista V. F. Jelenca, ki je doslej edino te vrste v naši literaturi.

Pisatelj je odšel l. 1913. v Srbijo, kjer je živel nekaj časa kot državni uradnik, ob izbruhu vojne je pa stopil kot dobrovoljec v njeno armado ter preživel

z njo neštete slavnne pohode, katastrofalno, a epično veličastno pot preko albanskih gorovij v izgnanstvo, nato na solunsko fronto in od tod zmago-slavni in triumfalni pohod, ki ni osvobodil le Srbije, ampak ustvaril tudi današnjo Jugoslavijo.

Vse te dogodke nam popisuje pisatelj v zgoraj omenjenem delu s plastično živahnostjo in pesniškim zanosom, ki mora globoko ganiti vsakega ter mu vzbuditi občudovanje do tega heroičnega naroda. Knjigo, ki je tudi važen zgodovinski dokument, bo gotovo vsak bral z velikim zanimanjem, zato jo lahko le toplo priporočimo. Založništvo je preskrbelo tudi za okusno oprmo.